

SOÓKY LÁSZLÓ

NAGYPAPAVADÁSZAT

SPIRÓ GYÖRGY PRÍMA KÖRNYÉK CÍMŰ DRÁMÁJA

A KOMÁROMI JÓKAI SZÍNHÁZBAN*

Spiró György *Príma környék* című drámája majdnem ősbemutató lett a Komáromi Jókai Színházban. Aztán a Víg-színház Pesten egy sötét októberi estén hirtelen bemutatta. Az, hogy Spiró nem tudott gesztust tenni a 60. évadját élő komáromi társulatnak, s közönségének, urambocsá!, a Felvidék magyarságának, csupán emberség, magatartás és intelligencia kérdése, vagy tán a pénzé.

Amit pedig a Víg-színház vezetése produkált, nem volt elegáns, sőt.

Spiró írt már néhány jobb drámát, mint a *Príma környék*, remélem, hogy rosszabbat már nem fog. A mese szerint egy szolidan működő nyugdíjasotthon új, ambiciózus vezetőnöje, Jolika (Bandor Éva, Jászai-díjas) újszerű vállalkozást folytat, az épület egyik szárnyát igényes vadászszállóvá alakíttatja át, ahol a hazaiak a tehetős külföldi vadászok minden óhaját négycsillagos színvonalon elégítik ki. Ők szervezik a vadászatokot is, mely tevékenység ősi mivoltát, egyszersemind pikantériáját az előadás folyamán jól meghatározott dóziszokban injekciózzák belénk. Többek között arról is értesülhetünk, hogy az „édes kicsi öreget” időnként, egy-egy hajtóvadászat keretén belül lelövik, kicsontozzák, pörköltbe aprítják, ha kellőképpen gyanútanok vagyunk, mi, hozzátartozók, s visszatérünk az általunk meg nem akadályozott gyilkosságok színhelyére, hát megetetik velünk,

tételesen éppen apukát. Étkezés után, tájlevegű száraz bort kortyolva felbőffenhet belőlünk egy divatjamúlt kérdés: létezik-e jó ízlés, és van-e annak határa?

A *Príma környék* műfaja:

1. A Szerző szerint: „megrendítő mozzanataival vagy vonásai ellenére is kacagatóan fonák”.

2. Egy gyanútlan néző szerint: „1/2 iszonyat, iszony, félelem, rémület, 1/2 undor, utálat”.

3. Ady Endre szerint: különös, furcsa, szokatlan, torz.

4. Megint más szerint: társadalomtudományosságában is szakavatottan összeollózott, megtörtént és meg nem történt események összekutyulása.

5. Tóga (Tóth Gábor tanár, amatőr színházi rendező – a szerk. megj.) szerint: hangjáték. Tóga elhallgatott véleménye szerint: hangjáték, amelyben rossz helyre világítanak a lámpák.

6. A Rendező (Valló Péter, Kossuth-díjas) szerint: „vígjáték [...] tragikus felhangokkal”.

A *Príma környék* eljátszására kialakított tér:

1. A színpad: két részre tagolódik, úgy mint a lépcsőzetesen emelkedő nézőtér (szemben vele a valós nézőtér, ahol a nagyérdemű boldogan szemlélheti, szemével

akár meg is simogathatja bérelt helyét, pl. bal, 8. sor, 5. szék), s az alatta ringszerűen kialakított játéktérre, mely adott estben Jolika dolgozószobája. Fegyverdörgés idején vakolat hull alá a mennyezetről, senki nem ijed meg, senkit nem zavar, mindenki épen marad.

2. A nézőtér: fák, bokrok, nádszálak hajladoznak, szél zúg. A térben három, pódiumszerűen kialakított tér, konyha, ebédlő és táncparkett, fölötte pedig a zenekari erkély.

3. Az iroda és a kert között olykor létrejön egy harmadik játéktér is, amely esetenként terasz, máskor pedig nyilván csenderes, mert ott bújjik s lövődik meg a vad.

4. Mindenen túl, az egykori világosítófülkében kapott teret Fónéni (bocsánat: Jolika) Szeme, ahonnan tökéletesen látja birodalma történéseit.

5. Az irodai játéktérrel a terasztól, a kerttől s más távoli műtárgyaktól függőleges irányban mozgatható fóliafüggöny választja el, melynek leeresztése által válik láthatóvá a kert.

Megjegyzés: azt gondolom, hogy a fent vázolt térben elhelyezett lapos, semmitmondó, funkciójában ingatag díszletet Valló Péternek nem kellene sem bevállalnia, sem bevállania.

A *Prima környék* meséje

Valahol a dombok között, nagyon szép környezetben, nagyon csendes, mégis vadregényes tájon, ott, ahol cigány se jár, áll egy ódon kastély, melynek egyik szárnyában vadászszálló, a másikban aggmenház üzemel. Furcsa páros. A csúcsvezető Jolika, a mindenes Sunyi bá. A jómódú külföldi vadászok azért járnak

ide nagy örömmel, mert a megszokott fácnos, vaddisznós teríték tarkítására itt a nyugdíjasotthon felturbózott lakóira is lövöldözhetnek. Amennyiben nem találnák el elsőre, az előzékeny hajtók visszatolják az aranyos kis öregeket. A járatlan hozzátartozók nem értesültek arról, hogy Jolika átvette a hatalmat, s csak időpont kérése és kiutalása szerint látogathatják apukát vagy anyukát, így, megérkezvén, akaratlanul is részeseivé, sőt, tevékeny szereplőivé válnak egy tudathasadásos eseménysornak. Sunyi bá, a maga egyszerű, szocrealista módján mindent elmesél a hozzátartozóknak, de ők nem hagyják magukat befolyásolni, lebegnek az illúziók hullámain. Mi több, az események hatására egy jelenlévő aszszonyság felvételét kéri az otthonba. Aztán majdnem mindenki boldog, s hogy ne legyen olyan otromba a vége, mint azt joggal várnánk, uzsonnára csipegetnek egy hangyányit a feltálat nagypapapörköltből (tarhonyával).

A *Prima környék* színpadi megvalósítása

Spiró szövegkönyvét olvasva, eleve láthatjuk, hogy – még ha varázspálcával dolgozik is a rendező – színészileg az előadás legalább kétfelé szakad. Megírt két domináns szerepet, úgymint Sunyi bát (Fabó Tibor, Jászai Mari-díjas) és a Férjet (Benkő Géza m. v.), s mellé rittyentett még négy női szerepet, akik ugyancsak kapaszkodhatnak, ha megírt szerepük behatároltsága kapcsán ki szeretnének látni a két férfi hóna alatt.

Aztán valami (ha csoda nem is) történt, a rendező keresgélt és talált egy szellemi ívet, amely sajtószerűen módosít

EBER
NYITOTT
ELEVEL

és sajtószerű helyzetek alapján köt össze vadidegen embereket. Valló persze nagyon jól tudja, hogy ebben a tudathasadásos történetben mennyire kiszolgáltatott színészei hangulatának, ihlettségének, menstruációs görcseinek, megcsalottságának, a széljárásnak. Azért, mert Spiró szövege – még ha mély társadalmi problémákat feszeget is – nem több, mint felszínes duma. Igaz, ebbe a dumafolyamba nagyon tudatosan helyez el információkat, hogy a járatanok is megtapasztalhassák egy lokális hatalom gyilkosan erkölcstelen, ám pazarul jövedelmező skizofrén játékait. Az első játékrészben Valló alapvető törekvése, a cinkosi állapot megteremtése, sikeres. Létrehozza azt a stílust, amelyben a sunyibáncsiság és a félművelt, ám öntudatos sznob személyisége dominál. Ez a stílus elem tapintható, izgalmas feszültséget teremt, összeköti a jelenlévőket. Hogy mire gondolt akkor, amikor bevállalta Spiró agyament törökjeit, csak azért, mert Bazmegország biztos ilyen, bazmeg (!), hogy mire gondolt akkor, amikor jóváhagyta a vadászat utáni ordenáré vigadalmat, nem tudom. Csak reménykedem, hogy azok a gyötrelmes, színháznak hazudott percek nem az övéi. Jóérzésű, magára valamit is adó rendező nem nézheti le ennyire a közönséget. Ez mérhetetlen erkölcstelenségre és ferdehajlamúságra utal. A magyar szellemi közélet züllöttségi foka innen is látható, mértékességükbe foglalható, pojácasága égbe kiált. A pojácaságnak ezt a kövületét, ha a Komáromi Jókai Színház a tavábbiakban is magáénak tekinti, szakmai és erkölcsi öngyilkosságot követ el.

A *Príma környék* játszóí

Valló Péter rendező reménytelenül küzd az önmaga által kitalált térrel, a zsúfoltsággal és a jelenléttelenséggel. Reménytelenül küzd a beszélő színészek és a hallgató színészek egymásra való odafigyelésével. A maga sztorija persze mindenkit érdekel, a rendezőt, a színészeket, a kellő pillanatban alakalimpáló gipszkartont. Előfordul, hogy minden beszélő szereplő egy időben az adott szűk térben tartózkodik. Istenem, egymásra utaltságukban is mennyire magányosak! Beszélnek egymáshoz, egymásra néznek, s nem hallják egymást, nem értik egymást. Elbeszélnek egymás mellett, önmaguk jelenléttelenségét demonstrálják, ki-ki az adott estén, az adott felvonásban, az adott jelenetben, az adott pillanatban. Kétszer néztem meg a *Príma környék*et, két egymástól nagyon-nagyon különböző *Príma környék*et láttam. Nem jobbat, vagy rosszabbat, hanem mást. Ebben a meghatározott stílusban egy hangsúly eltolódása, egy ütemtévesztés, egy helytelen gesztus, egy ügyetlenkedés mindent borít.

Fabó Tibor Sunyi bája nem botlott nagyokat, olykor láthatóan élvezte a hatalmas szövegmennyiségben való turkálás lehetőségét. Felejthető pillanat a volt kultúros karnagy felelevenítése, amit sem a rendező, sem a színész nem oldott meg, mert nem volt odavaló. Spiró nagy blöffje Jolika, már-már godot-i felkonferálással. Amíg nem volt jelen, jelen volt. Sajnos, meg kellett jelennie, s ez a jelenlét nyomába se léphetett annak az ajnározott csúcsragadozónak, akire ráhangolódunk. Tett-vett, mellélépett, mellélépett, csak a telefonálása volt méltó egy

sikeres vállalkozóhoz. Lehet, hogy Bandor Éva szerette ezt a szerepet, amit kétek, de a szerep nagyon nem szerette őt.

A Feleség szerepét megformáló Holocsy Krisztina valamilyen válságban van, fájdalmasan küszködik önmagával, érzelmeivel, egy messziről hozott feszültséggel. Amikor segítséget kap, pillanatokra felcsillan a szeme. Benkő Géza behívása jó ötlet volt, maga a szerep ő. Kellő fegyelemmel, kellő türelemmel Sunyi bá tandemjeként víz fölött tarthatja az előadást. Nagy hazárd. Cs. Tóth Erzsébet m. v. Anyaként, míg beszélhet, míg replikázhat, míg mozdulhat, pontosan építkeznek. Aztán elküldik a térbe, hogy jó időben visszatérhessen, miáltal a perifériára kerül, szánalmasan, árván. Tar Renáta a Lány szerepében alulmaradt egy harcban, amelyben ellenfele a színészi mesterség volt. Molnár Xénia a Nő szerepformálásának elmulasztásával pályafutása egy nagyon jelentős lehetőségét szalasztotta el. Ezt a karaktert neki találták

ki, nem egysíkú figura. Az Öreg szerepe (Dráfi Máttyás, Jászai Mari-díjas) lehetőségében szívbemarkoló, mint látvány megsíratni való, elvállalása önkínzás.

Kellene még szólni azokról a szerencsétlen színészekről s a munkájukról, akik részt vettek egy végtelenül gusztustalan, rosszul megszervezett orgiában. Az én szememben ők névtelen hősök.

Üde színfoltja volt az előadásnak a cigányzenekar, Kovács József, ifj. Kovács József, Bertók Tibor, többször előfordult, hogy majdnem jókor léptek be a jelenetbe.

A Prima környék környéke

Kellemes ez a környék, patinás, ódon, csendes. Nagypapa kikönyököl a meszesgödörből, szemetlenül szétnéz, prima tájék ez, motyogja nyelvetlen szájjal. Jó volt itt, e tájban kerekesszékekben száguldani, hallani, amint sívít a szél. Istenem, de jó volt azt tévedni, hogy ember vagyok.

□ TÓTH JÓZSEF „JÓ MADARAK I-III.”
CÍMŰ FESTMÉNYEI
A SOMORJAI REFORMÁTUS TEMPLOMBAN

